

การศึกษาผลการใช้หลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ เท่าทันสื่อของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

THE STUDY EFFECT BY USING A CURRICULUM TO DEVELOP MEDIA LITERACY LEARNING SKILLS OF PHRANAKHON RAJABHAT UNIVERSITY STUDENTS

นิษฐา หุ่นเกษม*, สิริมณฑิ์ พึ่งสังวาลย์, นิศารัตน์ วิไลลักษณ์, ปรัชญา ทองชุม,
เกวลิน ศรีรัฐยา, เจษฎากร ทิพวรรณ และ วรพรต ปราณิฤตติ

สาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

*Corresponding email: nitta@pnru.ac.th

Receives: 16 January 2023, Revised: 15 April 2023, Accepted: 18 April 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้หลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ เท่าทันสื่อ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร และศึกษาความพึงพอใจจากการใช้หลักสูตรดังกล่าว การวิจัยกึ่งทดลองแบบ Pretest Posttest Design ในครั้งนี้ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย คือ นักศึกษาสาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร จำนวน 66 คน ใช้วิธีการอาสาสมัครเข้าร่วมใช้หลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ จำนวน 6 โมดูล ด้วยความเต็มใจของตนเอง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความรู้ และ แบบประเมินความพึงพอใจ

ผลการวิจัยพบว่า เมื่อนำเนื้อหาจากหลักสูตรไปใช้สอนนั้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนหลังเรียนจากการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของประชาชนเกี่ยวกับกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์ เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างรู้เท่าทัน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยโมดูลที่ได้รับความสนใจ และผู้เรียนมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ โมดูลที่ 3 การรู้จักสื่อ สำหรับกิจกรรมกลุ่มย่อยของโมดูลที่ 6 การมีส่วนร่วมในสื่อ ได้ผลมากที่สุดในการกระตุ้นผู้เรียนให้มีส่วนร่วมและคิดวิเคราะห์เพื่อเปลี่ยนแปลงสื่ออย่างสร้างสรรค์ และกลุ่มตัวอย่างผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตร ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: หลักสูตร, ทักษะ, การรู้เท่าทันสื่อ, นักศึกษา

Abstract

This research article aims to study the effect of using a curriculum to develop Communication Arts students' media literacy at the Faculty of Management Sciences, Phranakhon Rajabhat University, and student satisfaction. This research is a pretest-posttest experimental design, employing 66 students from the Communication Arts Department of the Faculty of Management Sciences, Phranakhon Rajabhat University, to participate in the curriculum to develop media literacy skills in 6 modules, using a volunteer sampling method. The research tools were the knowledge assessment form and the satisfaction assessment form.

The results showed that when using the content from the curriculum to teach, the sample group scored after training with the curriculum to develop people's learning skills about broadcasting and television business. For knowingly taking advantage statistically significantly higher than before the study at .05. And also showed module 3, "Knowing the Media," received the most attention and participation from students, and module 6, "Media participation," effectively encouraged students to engage and think critically. The research results also showed student satisfaction with this curriculum is at the highest level.

Keywords: Curriculum, Skill, Media literacy, Student

บทนำ

การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) เป็นกระบวนการที่สำคัญในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ที่มีต่อการสื่อสาร ในการรู้เท่าทันสื่อนี้ ผู้รับสารจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ในคุณลักษณะของสื่อ แต่ละประเภท ทั้งกระบวนการผลิต การเผยแพร่ นโยบายการบริหารจัดการสื่อ อิทธิพลหรือผลกระทบของสื่อในทางบวกและทางลบ รวมถึงการเข้าถึงสื่อ การใช้สื่อให้เป็นประโยชน์ และการมีส่วนร่วม กับสื่อ และเมื่อได้รับสื่อที่ไม่เหมาะสม ถูกหลอกลวง หรือละเลย ก็จะสามารถประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเสนอแนะร้องเรียนไปต่องค์กรสื่อหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ด้วยตนเอง นอกเหนือจากนั้นแล้ว การรู้เท่าทันสื่อยังทำให้ผู้คนสามารถสร้างพลังในตนเองในการใช้สื่อเพื่อการสื่อสารในเชิงบวก และร่วมให้ข้อมูลเพื่อสาธารณประโยชน์อีกด้วย (Grizzle et al., 2021)

ข้อนำกังวลประการสำคัญ คือ เมื่อผู้คนอยู่ในวัฒนธรรมออนไลน์ซึ่งทำให้ความเป็นอิสระในการสร้างและส่งต่อข้อมูลมีมากขึ้นในขณะที่การกำกับควบคุมดูแลเป็นไปได้น้อยลง ความสามารถใหม่ ๆ ของการรู้เท่าทันสื่อจึงจำเป็นต้องเรียนรู้และพัฒนาให้มากยิ่งขึ้นตามไปด้วย (Muratova, Grizzle Mirzakhmedova, 2019) ในประเด็นนี้ Corser, Dezuanni & Notley (2022) ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า ในการสร้างให้ผู้คนมีความคิดเชิงวิเคราะห์ในวัฒนธรรมออนไลน์หรือในศตวรรษที่ 21 นี้ เพื่อให้มีความรู้และความเข้าใจถึงเทคนิคและอิทธิพลของสื่อ แต่ละประเภทที่มีความแตกต่างกันนั้น การออกแบบหลักสูตรและการสอนการรู้เท่าทันสื่อเพื่อให้มั่นใจว่า ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นและตอบสนองต่อแพลตฟอร์มดิจิทัลใหม่ ๆ จึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง

สำหรับการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อให้กับผู้เรียนในสถาบันการศึกษานั้น Hobbs (2004) ได้

กล่าวไว้ว่าเมื่อผู้สอนใช้สื่อการสอนต่าง ๆ ประกอบการเรียนรู้เพื่อการรู้เท่าทันสื่อ เช่น วิดีโอ ภาพยนตร์ เว็บไซต์ เพลงยอดนิยม หนังสือพิมพ์ และ นิตยสาร หรือเมื่อมอบหมายให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม ในการผลิตและสร้างสรรค์สื่อ การมีส่วนร่วมนั้นจะช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ตลอดจนช่วยสร้างทักษะการสื่อสารและการคิดเชิงวิพากษ์ ส่งเสริมการเคลื่อนไหวทางการเมือง หรือส่งเสริมการพัฒนาส่วนบุคคลและสังคมได้อีกด้วย ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของ Geraee, Kaveh, Shojaeizadeh & Tabatabaee (2015) ซึ่งใช้โครงการฝึกอบรมการรู้เท่าทันสื่อต่อความรู้และความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของนักเรียนหญิงกลุ่มตัวอย่างตามระยะการเปลี่ยนแปลงในการจัดการกับข่าวสารทางสื่อ โดยการฝึกอบรมการรู้เท่าทันสื่อนั้นได้ดำเนินการจำนวน 3 ครั้ง ด้วยการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก และเอกสารประกอบการสอน ผลของโครงการดังกล่าวแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนต่อผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่มนักเรียนหญิงที่เข้าร่วมกระบวนการวิจัย โดยเฉพาะการมีความกระตือรือร้นและวิพากษ์วิจารณ์ต่อข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมาทางสื่อมากกว่าเดิม

ในปี พ.ศ. 2563 สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ได้พัฒนาหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของประชาชนเกี่ยวกับ กิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างรู้เท่าทัน โดยร่วมกับมหาวิทยาลัย ศิลปากร และภาคีเครือข่ายสถาบันการศึกษา และนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญด้านสื่อสารมวลชน ด้านศึกษาศาสตร์ ตลอดจนภาคีเครือข่ายภาคประชาสังคม เพื่อให้บุคลากรทางการศึกษาได้มีเครื่องมือและองค์ความรู้ทางวิชาการสำหรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะความสามารถในการ “เข้าถึง เข้าใจ

เข้าร่วม” ในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (นิษฐา หรุ่นเกษม และคณะ, 2564)

ดังนั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร คณะวิทยาการจัดการ โดยคณาจารย์สาขาวิชานิติศาสตร์จึงได้นำหลักสูตรการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของประชาชนเกี่ยวกับกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างรู้เท่าทัน มาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน และศึกษาความพึงพอใจจากการใช้หลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อ อย่างไรก็ตาม ในระหว่างการใช้หลักสูตรในการจัดการเรียนการสอนเพื่อการเรียนรู้เท่าทันสื่อนี้เป็นช่วงภาวะระบาดของโควิด-19 ทำให้รูปแบบการจัดกิจกรรมต้องประยุกต์เป็นการเข้าร่วมทางห้องเรียนออนไลน์ด้วยโปรแกรมซูม และปรับเนื้อหาทั้งหมดให้อยู่ภายในวันเดียว จึงน่าสนใจว่าคณะผู้วิจัยมีผลของการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรเป็นอย่างไร และผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรหรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของการนำหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อไปใช้พัฒนาทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจจากการใช้หลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อ ของนักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร จำนวน 66 คน โดยใช้วิธีการอาสาสมัครเข้าร่วมเรียนรู้ในกิจกรรม

ขอบเขตด้านเนื้อหา หลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อ ประกอบด้วยเนื้อหาและกิจกรรม 6 โมดูล ได้แก่ ความรู้เบื้องต้น นิเวศสื่อ การรู้จักสื่อ กฎหมายและจริยธรรมสื่อที่ควรรู้ ประเด็นปัญหาสื่อในปัจจุบัน และการมีส่วนร่วมในสื่อ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษามูลค่าการใช้หลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร” นี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง โดยแบบแผนการทดลองจะเป็นแบบ Pretest Posttest Design ซึ่งมีรูปแบบการทดลองดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงแบบแผนการทดลองแบบ Pretest Posttest Design

ก่อนทดลอง	ทดลองใช้หลักสูตร	หลังทดลอง
O1	X	O2

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือนักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร จำนวน 66 คน โดยใช้วิธีการอาสาสมัครเข้าร่วมเรียนรู้ในกิจกรรมครั้งนี้ ทั้งนี้ ผู้เรียนหรือผู้เข้าร่วมจะอาสาเข้ามามีส่วนร่วมเป็นหน่วยตัวอย่างในการร่วมเรียนรู้กิจกรรมครั้งนี้

นี้ด้วยความเต็มใจของตนเอง จัดแบ่งออกเป็น 2 รุ่น รุ่นที่ 1 เรียนวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2565 จำนวน 30 คน และรุ่นที่ 2 เรียนวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2565 จำนวน 36 คน ประกอบด้วยนักศึกษาที่เรียนในภาค ปกติ หรือเรียนวันธรรมดา และนักศึกษาในโครงการ จัดการศึกษาสำหรับพัฒนาบุคลากร (กศ.พบ.) ที่ เรียนเฉพาะวันเสาร์และวันอาทิตย์

ในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แบบออนไลน์ คณะผู้วิจัยได้ขออนุญาตผู้เข้าร่วม กิจกรรมในการบันทึกเสียง/บันทึกภาพ/และวิดีโอ และขออนุญาตเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวเพื่อประโยชน์ ต่อสาธารณะและประโยชน์ทางวิชาการ โดยไม่ระบุ ตัวตน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อศึกษาผลการใช้ หลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อของ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครและศึกษา ความพึงพอใจจากการใช้หลักสูตรดังกล่าว มีดังนี้

1. แบบประเมินความรู้ แบบประเมินความรู้ ทั้งก่อนเรียนและหลังเรียนของมหาวิทยาลัยราชภัฏ พระนครใช้แบบประเมินการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นโดย สำนักงาน กสทช. ร่วมกับมหาวิทยาลัยศิลปกร โดย จัดทำใน google form เพื่อความสะดวกในการตอบ ของผู้เรียน

2. แบบประเมินความพึงพอใจ แบบประเมิน ความพึงพอใจในสื่อและกิจกรรมการเรียนรู้หลังเรียน ของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครใช้แบบประเมินที่ พัฒนขึ้นโดยสำนักงาน กสทช. ร่วมกับมหาวิทยาลัย ศิลปกร โดยจัดทำใน google form เพื่อความ สะดวกในการตอบของผู้เรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรเพื่อ พัฒนาทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษา มหาวิทยาลัราชภัฏพระนคร” และเก็บรวบรวมผล ที่เกิดขึ้นดังต่อไปนี้

1. ก่อนการใช้หลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะการ เรียนรู้เท่าทันสื่อสำหรับผู้เรียนหรือนักศึกษาของ มหาวิทยาลัราชภัฏพระนคร ผู้เรียนได้ทำแบบ ประเมินความรู้การรู้เท่าทันสื่อก่อนเรียน ในภาพรวม

2. ดำเนินการใช้หลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะ การเรียนรู้เท่าทันสื่อ ตามแผนการจัดการเรียนการ สอน 6 โมดูล ได้แก่ ได้แก่ ความรู้เบื้องต้น นิเวศสื่อ การรู้จักสื่อ กฎหมายและจริยธรรมสื่อที่ควรรู้ ประเด็นปัญหาสื่อในปัจจุบัน และการมีส่วนร่วมใน สื่อ กับนักศึกษาสาขาวิชา นิเทศศาสตร์ คณะ วิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัราชภัฏพระนคร จำนวน 66 คน ที่อาสาสมัครเข้าร่วมเรียนรู้ใน กิจกรรมครั้งนี้ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564

รายละเอียดของหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะ การเรียนรู้เท่าทันสื่อ ดังนี้

หลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของ ประชาชนเกี่ยวกับกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์ เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างรู้เท่าทันนี้ และสื่อ ประกอบการเรียนการสอน เกิดจากการพัฒนาของ มหาวิทยาลัศิลปากรและภาคีเครือข่ายร่วมกับ สำนักงาน กสทช. ประกอบด้วย

โมดูลที่ 1 ความรู้เบื้องต้น ให้ความรู้ที่ เกี่ยวข้องกับความหมาย ความสำคัญ องค์ประกอบ ของทักษะการรู้เท่าทันสื่อ การรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล และความฉลาดทางดิจิทัล สำหรับกิจกรรมในโมดูลนี้จะเป็นการชมคลิปวิดีโอ โฆษณา Coming Home For Christmas และ วิเคราะห์ข้อมูลจากคลิปวิดีโอดังกล่าวร่วมกันใน ชุมด้วยคำถามสำคัญเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ

ภาพที่ 1 กิจกรรมการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ
(ภาพใบหน้าที่ปรากฏนี้เป็นภาพของคณะผู้วิจัย ซึ่งเป็นวิทยากรหลักและวิทยากรร่วม)

โมดูลที่ 2 นิเวศสื่อ ให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับความหมาย องค์ประกอบ ลักษณะของนิเวศสื่อ นิเวศสื่อกับการรู้เท่าทันสื่อ การเปลี่ยนแปลงของสื่อ พลวัตรของสื่อ และประเภทของสื่อ สำหรับกิจกรรมในโมดูลนี้จะเป็นการชมคลิปวิดีโอ “เมื่อสื่อเปลี่ยนอะไร ๆ ก็เปลี่ยน” เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับนิเวศสื่อและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของสื่อ

โมดูลที่ 3 การรู้จักสื่อ ให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่สื่อภายใต้ปัจจัยกดดัน ทั้งภายในและภายนอกองค์กรสื่อ ตลอดจนนโยบายในเนื้อหาสาระแต่ละประเภทอย่างรู้เท่าทัน โดยกิจกรรมประกอบการเรียนการสอนจะเป็นการทำแบบทดสอบออนไลน์ “การเป็นแฟนคลับแบบไม่ตั้งใจ” ด้วยการร่วมกันดูตราสินค้าว่าจดจำได้กี่ตรา หากจำได้เกินครึ่ง จะสะท้อนถึงการมีอิทธิพลของ

บริษัท/ผู้สร้างสื่อในการสร้างภาพจำถึงตราสินค้านั้น ๆ รวมถึงการชวนคิดชวนคุยผ่านคำถามสำคัญว่า “ทำไมเราถึงจำได้” และ “เขาทำอะไรบ้างเพื่อให้เราจดจำได้”

โมดูลที่ 4 กฎหมายและจริยธรรมสื่อที่ควรรู้ เป็นการให้ความรู้ในเรื่องของสิทธิของผู้บริโภคสื่อ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลเนื้อหา รายการและโฆษณา กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้สื่อในยุคดิจิทัล รวมถึงการเป็นผู้ผลิตและสร้างสรรค์สื่อบนความรับผิดชอบตามมาตรฐานทางจริยธรรม โดยผู้เรียนจะได้ชมคลิปวิดีโอของโฆษณาผลิตภัณฑ์หนึ่งที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากกระแสสังคมในประเด็นเรื่องการเหยียดสีผิว

มีการแสดงออกทางเพศที่ไม่เหมาะสมหรือไม่

มีการแสดงออกทางภาษาที่ไม่เหมาะสม รุนแรง หนายบคาย กวนมึน
เน่ย์คณบามหรือไม่

มีความรุนแรงต่อร่างกาย ต่อจิตใจ ต่อสิ่งของ หรือไม่

การนำเสนอเนื้อหาไม่มาสู่การกวนมึน ลดทอน ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทำให้อับอายหรือไม่

ภาพที่ 2 ประเด็นคำถามชวนคิดวิเคราะห์เพื่อเรียนรู้เรื่องจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม

โมดูลที่ 5 ประเด็นปัญหาสื่อในปัจจุบัน ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นปัญหาข่าวปลอมหรือข่าวลวง (Fake news) และการดัดจริต "สร้างภูมิคุ้มกันต่อข่าวปลอม"

โมดูลที่ 6 การมีส่วนร่วมในสื่อ กระตุ้นการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อการนำเสนอของสื่อบนหลักการและแนวทางที่สร้างสรรค์และแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อทำกิจกรรมภายใต้ประเด็น "การร้องเรียนสื่อถือเป็นสิทธิผู้บริโภค" โดยผู้เข้าเรียนในกลุ่มย่อย ๆ นั้น จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นว่ามีรายการใดที่ดูแล้วต้องการร้องเรียนหรือไม่ เพราะอะไร ถ้าจะร้องเรียน/ช่วยบอกต่อสังคม จะร้องเรียน/บอกต่อสังคมอย่างไร ด้วยวิธีการใด และคิดแฮชแท็กเพื่อสร้างกระแสกับสังคม

3. สิ้นสุดการใช้หลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อ ให้ผู้เรียนประเมินความรู้การรู้เท่าทันสื่อในภาพรวมทั้งหมด รวมถึงความพึงพอใจ

ในสื่อและกิจกรรมการเรียนรู้หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมในหลักสูตรนี้ โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านทางออนไลน์ ตลอดจนการสังเกตการณ์ในระหว่างการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนในห้องเรียนกลุ่มย่อย (Breakout room) และการแลกเปลี่ยนพูดคุยรวมถึงการแสดงความคิดเห็นของผู้เรียนในช่องทางสนทนาของโปรแกรม (Chat room)

การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการศึกษาการใช้หลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร วิเคราะห์ข้อมูลจาก 6 โมดูล ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ในส่วนของการศึกษาความพึงพอใจจากการใช้หลักสูตรของนักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ใช้สถิติค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง “การใช้หลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร” รายละเอียดตามวัตถุประสงค์ดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง ผลของการนำหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อไปใช้พัฒนาทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์

ศาสตราจารย์วิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ผลการศึกษาพบว่า ผู้เรียนเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ร้อยละ 1.4 ชั้นปีที่ 2 ร้อยละ 42.9 และชั้นปีที่ 3 ร้อยละ 55.7 มาจากภาคปกติ คิดเป็นร้อยละ 24.3 และนักศึกษาในโครงการจัดการศึกษาสำหรับพัฒนาบุคลากร (กศ.พบ.) ร้อยละ 75.7 มีอายุอยู่ระหว่าง 19-25 ปี เมื่อสิ้นสุดการใช้หลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อ ผู้เรียนได้ประเมินความรู้การรู้เท่าทันสื่อหลังจากการเรียนรู้โดยเปรียบเทียบกับก่อนเรียน รายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลการใช้หลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของประชาชนเกี่ยวกับกิจกรรมกระจายเสียงและโทรทัศน์ เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างรู้เท่าทัน : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

	N	Mean	S.D.	t	Sig.*
Pretest	66	27.03	5.57	10.943	0.00**
Posttest	66	35.03	3.65		

Sig > .05

จากตารางที่ 2 ผลของการนำหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อไปใช้พัฒนาทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนหลังเรียนจากการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของประชาชนเกี่ยวกับกิจกรรมกระจายเสียงและโทรทัศน์ เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างรู้เท่าทัน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

สำหรับผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำผลจากการสังเกตการณ์ในระหว่างการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนในห้องเรียนกลุ่มย่อย (Breakout room) และการแสดงความคิดเห็นของ

ผู้เรียนในห้องสนทนาของโปรแกรม (Chat room) พบว่า

1. ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มมากขึ้นว่า “สื่อเป็นสิ่งประกอบสร้าง” โดยการตั้งคำถามถึงผู้สร้างงานโฆษณาแต่ละชิ้นจากการทำกิจกรรมดูสื่อโฆษณา และผู้เรียนในห้องย่อยช่วยกันตอบคำถามว่า ใครเป็นผู้สร้างสื่อนี้ ผู้สร้างสื่อมีจุดประสงค์อะไร เขาใช้เทคนิคอะไรเพื่อดึงดูดความสนใจของเรา เราตีความหมายที่ได้รับจากสื่ออย่างไร และคนอื่น ๆ ตีความแตกต่างจากเราหรือไม่ อย่างไร วิถีชีวิต ค่านิยม และมุมมองใดบ้าง ที่สะท้อนออกมาจากเนื้อหาของสื่อ ตลอดจนใครเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์อย่างแท้จริงจากการนำเสนอของสื่อ

2. ผู้เรียนมีความรู้มากขึ้นถึงนัยแฝงจากสารที่นำเสนอผ่านสื่อหรือช่องทางการสื่อสารที่แตกต่างกัน จากการร่วมกันทำแบบทดสอบออนไลน์ ด้วยการร่วมกันดูตราสินค้าว่าจดจำได้หรือไม่ จดจำอะไรได้บ้าง รวมถึงการชวนคิดชวนคุยผ่านคำถามสำคัญว่า “ทำไมเราถึงจำได้” และ “เขาทำอะไรบ้างเพื่อให้เราจดจำได้” ผลจากการทำกิจกรรมร่วมกัน ผู้เรียนยังตระหนักด้วยอีกว่าความหมายของสื่อไม่ได้ถูกสร้างโดยผู้ผลิตสื่อแต่เพียงฝ่ายเดียว ผู้รับสารจากสื่อยังมีส่วนเกี่ยวข้องในการแปลความหมายที่ได้รับมาอีกด้วย และอาจแปลความหมายได้แตกต่างกันออกไปตามประสบการณ์และการรับรู้ของแต่ละคน

3. ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในสื่อ โดยเฉพาะเมื่อเข้าร่วมกิจกรรมแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อทำกิจกรรมภายใต้ประเด็น "การร้องเรียนสื่อ

ถือเป็นสิทธิผู้บริโภค" โดยผู้เรียนในห้องย่อย ได้แสดงความคิดเห็นและนำเสนอว่าต้องการร้องเรียนรายการใด พร้อมเหตุผลประกอบ ตลอดจนการใช้แฮชแท็กเพื่อช่วยสร้างกระแสให้เกิดขึ้นในสังคมจากการร้องเรียนหรือบอกต่อสังคมของกลุ่มตนเอง

ส่วนที่สอง ความพึงพอใจจากการใช้หลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อ ของนักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

สำหรับผลการศึกษาความพึงพอใจจากการใช้หลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อ ของนักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ปรากฏตามตารางที่ 1 ผลการศึกษาความพึงพอใจจากการใช้หลักสูตร ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจจากการใช้หลักสูตร

ข้อคำถาม	Mean	S.D.	แปลผล
1. เนื้อหาของหลักสูตรและสื่อการสอน ตรงกับความต้องการของผู้เรียน	4.78	0.67	มากที่สุด
2. เนื้อหาที่ใช้ในหลักสูตรและสื่อการสอนมีความน่าสนใจ	4.75	0.59	มากที่สุด
3. เนื้อหาของหลักสูตรและสื่อการสอนมีความทันสมัย	4.81	0.61	มากที่สุด
4. การเรียบเรียงเนื้อหาของหลักสูตรและสื่อการสอนมีความเหมาะสม	4.8	0.57	มากที่สุด
5. บทเรียนในหลักสูตรและสื่อการสอน ออกแบบใช้งานง่าย	4.82	0.55	มากที่สุด
6. ตัวอักษร รูปภาพ สี และเสียง ในสื่อการสอนมีความเหมาะสม	4.8	0.61	มากที่สุด
7. ระยะเวลาในการใช้หลักสูตรและสื่อการสอนมีความเหมาะสม	4.8	0.6	มากที่สุด
8. เมื่อดูสื่อการสอน แล้วเกิดความเข้าใจได้ง่าย	4.8	0.59	มากที่สุด
9. สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้	4.78	0.63	มากที่สุด
10. ความพึงพอใจในการใช้หลักสูตรและสื่อการสอนในภาพรวม	4.78	0.63	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อในระดับมากที่สุด

สำหรับความพึงพอใจต่อหลักสูตรดังกล่าว นั้นยังพบด้วยอีกว่า เมื่อนำเนื้อหาไปใช้สอนแล้วนั้น โมดูลที่ได้รับความสนใจ ผู้เรียนมีความสุขในการมีส่วนร่วม และพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ วิพากษ์ รวมถึงความเข้าใจต่อวิธีการประกอบสร้างและเบื้องหลังของสื่อมากที่สุด คือ โมดูลที่ 3 การรู้จักสื่อ ผ่านการทำกิจกรรมแบบทดสอบออนไลน์ “การเป็นแฟนคลับแบบไม่ตั้งใจ” ซึ่งแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่เป็น “แฟนพันธุ์แท้” ของตราสินค้าต่าง ๆ เพราะสามารถจดจำได้ว่าภาพหรือสีที่เห็นในแบบทดสอบนั้น ๆ คือ ตราสินค้าใด และจดจำได้อย่างแม่นยำเพราะเหตุใด ในขณะที่กิจกรรมแบ่งกลุ่มย่อยของโมดูลที่ 6 การมีส่วนร่วมในสื่อ ได้ผลมากที่สุดในการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์เพื่อเปลี่ยนแปลงสื่ออย่างสร้างสรรค์ด้วยการคิดแฮชแท็กสร้างกระแสกับสังคม เพื่อร้องเรียนรายการละครโฆษณา และเกมโชว์ต่าง ๆ ที่มีการทำผิดจริยธรรม

ทั้งนี้ จุดเด่นของหลักสูตรนี้ คือ การผสมผสานระหว่างเนื้อหา สื่อการเรียนการสอน และกิจกรรมฝึกปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม เมื่อเป็นการเรียนการสอนออนไลน์ภายในเวลาที่จำกัด การทำงานของคณะผู้วิจัยจึงมีส่วนสำคัญในการ “เลือก” เนื้อหา สื่อ และกิจกรรม รวมถึงการทำงานร่วมกันเพื่อทำให้การเรียนการสอนตลอดทั้งวันไม่น่าเบื่อ เช่น การใช้เสียงดนตรีประกอบ การรับและส่งอาหารระหว่างวิทยากรหลัก วิทยากรร่วม และวิทยากรผู้ช่วยโดยสอดแทรกมุขตลกต่าง ๆ ทำให้ลดทอนความเครียดของเนื้อหาทางวิชาการลงได้

นอกเหนือจากนั้นแล้ว ผู้เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ยังได้แสดงความรู้สึกพึงพอใจต่อการใช้

หลักสูตรและความต้องการให้จัดกิจกรรมในลักษณะนี้ต่อไปอีก ยกตัวอย่างเช่น

“อยากให้จัดอีกในปีหน้าเพราะเป็นการเข้าร่วมกิจกรรมที่ไม่น่าเบื่อเลยได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ อาจารย์น่ารักเป็นกันเองสนุกสนานไม่เครียดและไม่อึดอัด”

“อาจารย์น่ารักมากค่ะ คุยนุ้ย ตลกด้วยค่ะ ได้ความรู้เยอะเลย”

“ชอบสื่อที่นำมาเอามาใช้ค่ะ สนุกมากเลยคะ”

อภิปรายผลการวิจัย

โครงการวิจัย “การศึกษาผลการใช้หลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้หลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อและศึกษาความพึงพอใจจากการใช้หลักสูตรดังกล่าว มีประเด็นอภิปรายผลดังนี้

หลักสูตรการพัฒนาทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อ ภายใต้โครงการวิจัย “การใช้หลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร” พัฒนาจากหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของประชาชนเกี่ยวกับกิจกรรมกระจายเสียงและโทรทัศน์ เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างรู้เท่าทัน พัฒนาโดยของสำนักงาน กสทช. ร่วมกับมหาวิทยาลัยศิลปกร และภาคีเครือข่ายผู้ใช้หลักสูตร มีการพัฒนาเนื้อหาและสื่อการสอนที่จัดทำขึ้นได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งเป็นกิจกรรมที่เน้นหนักการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ยกตัวอย่างของกิจกรรมดังกล่าวนี้ เช่น กิจกรรมดูคลิปวิดีโอโฆษณา Coming Home For Christmas จากนั้นแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อให้แต่ละกลุ่มช่วยกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการตอบคำถาม หรือกิจกรรมแฟนคลับไม่ตั้งใจด้วยการทำ

แบบทดสอบการจดจำตราสินค้าต่าง ๆ ทางออนไลน์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เบื้องต้นหลังการทำงานของอุตสาหกรรมสื่อว่า “ทำไมเราถึงจำได้ เขาทำอะไรบ้างเพื่อให้เราจดจำตราสินค้า/สินค้าโดยที่ไม่รู้ตัว”

ตัวอย่างของกิจกรรมการเรียนรู้การสอนในข้างต้นนั้น แม้จะเป็นการดำเนินกิจกรรมทางออนไลน์แต่ก็ส่งผลกระทบต่อทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครที่ผลการวิจัยได้พบว่าความรู้หลังจากการใช้หลักสูตรเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักศึกษาสูงกว่าก่อนเรียน

ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ตั้งข้อสังเกตประกอบการอภิปรายว่า เนื่องจากกิจกรรมในการเรียนการสอนมีลักษณะของความเป็นกิจกรรมที่ดึงดูดใจในการเรียนรู้การรู้เท่าทันสื่อและกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยน ซึ่งจะนำมาซึ่งทักษะต่าง ๆ เพื่อการรู้เท่าทันสื่อ โดยเฉพาะการยกระดับทักษะการคิดวิเคราะห์และวิพากษ์ในระดับที่สูงขึ้น (Endich, 2004) รวมถึงกิจกรรมในหลักสูตรเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ในการคิดวิเคราะห์ผ่านกิจกรรมในแต่ละโมดูล สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรีศนา เชี่ยวสุทธิ (2561) ศึกษาเรื่อง "การศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เท่าทันสื่อในด้านทักษะการสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" ที่ได้พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการเรียนรู้อย่างชุดกิจกรรมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และนักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนในชุดกิจกรรมนี้ในระดับมาก เนื่องจากคำสั่งปฏิบัติในชุดกิจกรรมเข้าใจง่ายและชัดเจน

นอกเหนือจากนั้นแล้ว ลักษณะของกิจกรรมในครั้งนี้ยังมีลักษณะของการเรียนรู้เชิงรุก ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นศูนย์กลางของกระบวนการ

เรียนรู้มากกว่าการรับความรู้แต่เพียงอย่างเดียวจากวิทยากรและวิทยากรผู้ช่วย ตัวอย่างเช่น ผลสะท้อนความรู้สึจากผู้เรียนว่า “อยากให้จัดอีกในปีหน้า เพราะเป็นการเข้าร่วมกิจกรรมที่ไม่น่าเบื่อเลยได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น” “ได้แลกเปลี่ยนความคิดในประเด็นต่าง ๆ อาจารย์น่ารักเป็นกันเอง สนุกสนานไม่เครียดและไม่อึดอัด” และ “เป็นการอบรมที่มีความสนุกและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยให้อิสระในความคิดในการนำเสนอเพื่อพัฒนาศักยภาพ ในการคิด การมีส่วนร่วม และนำเสนอ” รวมถึงคาดหมายได้ว่าการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้จะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะความสามารถในการ “เข้าถึง เข้าใจ เข้าร่วม” ในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ของสำนักงาน กสทช. ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิจกรรมในข้างต้นนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hobbs (2004) และ Mamikonyan (2022) ที่แสดงให้เห็นว่า เมื่อครูใช้สื่อการสอนต่าง ๆ เช่น วิดีโอ ภาพยนตร์ เว็บไซต์ ฯลฯ เพื่อให้นักเรียนได้มีส่วนร่วม ครูจะสามารถกระตุ้น ทำให้เกิดความสนใจในเนื้อหา และสามารถสร้างทักษะการสื่อสารและการคิดวิเคราะห์ได้ รวมถึงงานวิจัยของ วรัชญ์ ครุจิต (2562) ศึกษาเรื่อง "แนวทางการขับเคลื่อนความรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กและเยาวชนในต่างประเทศ และแนวทางสำหรับประเทศไทย" ที่ได้พบว่า ในการถ่ายทอดความรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กและเยาวชนนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบสามข้อที่สมดุลและเพียงพอที่เรียกว่า 3E จึงจะมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ 1. การถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสมกับวัย หรือองค์ประกอบของการศึกษา ข้อมูล (Education) 2. การลงมือปฏิบัติเปลี่ยนองค์ความรู้เป็นชิ้นงาน ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจและจดจำได้ หรือองค์ประกอบของการสร้างประสบการณ์ (Experience) และ 3. การมี

ผู้เชี่ยวชาญเปี่ยมพียงเพียงคอยแนะนำ หรือองค์ประกอบ
ของผู้เชี่ยวชาญ (Expert)

การทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวข้างต้นนั้น
สะท้อนให้เห็นข้อค้นพบที่สำคัญว่า เนื้อหาและ
กิจกรรมภายใต้หลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้
เท่าทันสื่อ ที่คณะผู้วิจัยเลือกและนำมาใช้ในการ
จัดการเรียนการสอนนั้นสามารถตอบโจทย์สำคัญ
ของแนวคิดหลักของการรู้เท่าทันสื่อได้ ต่อผู้เรียน
หรือผู้ใช้หลักสูตรฯ ได้อย่างดี นั่นคือ เมื่อผ่านการ
เรียนรู้เนื้อหาและร่วมลงมือทำกิจกรรมแล้ว ผู้เรียน
จะมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในแนวคิดหลักเพื่อการ
รู้เท่าทันสื่อ (Silverblatt et al., 2014; Scheibe &
Rogow, 2012) ดังต่อไปนี้ กล่าวคือ

1. มีความเข้าใจว่าทุกอย่างเป็นเรื่องของการ
ประกอบสร้าง โดยผู้เขียนหรือมีเบื้องหลัง เพื่อ
วัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจงบางอย่าง
2. มีความเข้าใจว่าเนื้อหาในสื่อานั้นจะ
สะท้อนวิถีชีวิต ค่านิยม และมุมมองบางอย่างออกมา
เสมอ
3. มีความเข้าใจว่าเบื้องหลังของสื่อมี “ใคร”
ที่เป็นผู้ได้รับผลประโยชน์อย่างแท้จริงจากการ
นำเสนอของสื่ออยู่
4. มีความเข้าใจว่าผู้รับสารไม่ได้เป็นเพียง
ผู้รับสาร แต่มีความกระตือรือร้นในกระบวนการสร้าง
ความหมายที่ได้รับมาด้วย และผู้รับสารสามารถ
ต่อรองความหมายจากสื่อได้
5. มีความเข้าใจว่าสื่อแต่ละประเภทมี
รูปแบบทางสุนทรียภาพที่แตกต่างกัน นอกจากนั้น
แล้ว ผู้รู้เท่าทันสื่อจะไม่มองสื่อแต่ในแง่ร้ายเพียงมุม
เดียว รวมถึงมองเห็นพลังของสื่อในทางบวกที่จะ
นำมาใช้ในทางสร้างสรรค์ได้ด้วย

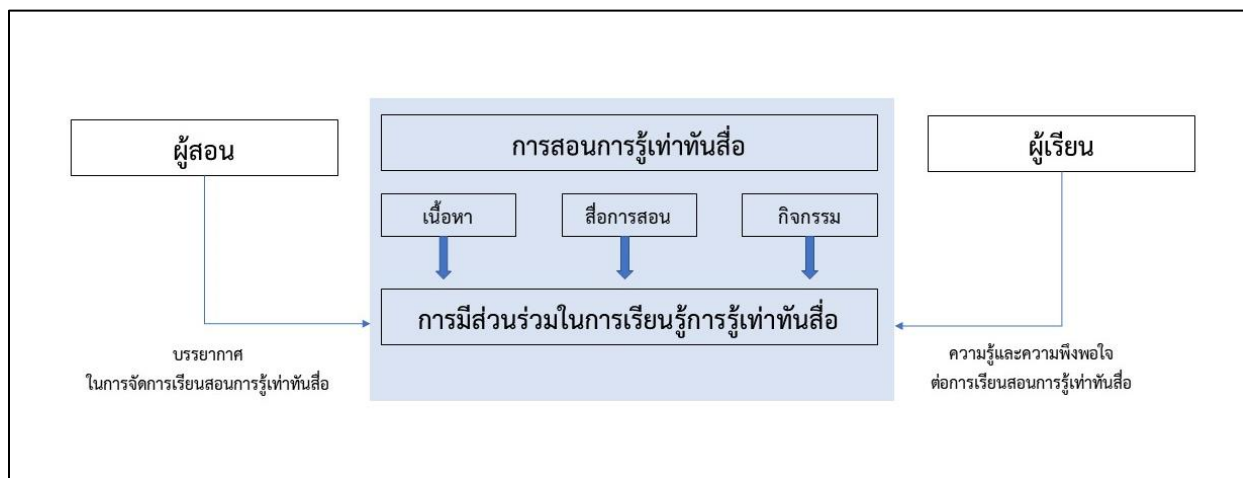
องค์ความรู้จากการวิจัยสู่การพัฒนา

องค์ความรู้หรือนวัตกรรมที่พบจากการวิจัย
ในครั้งนี้ได้สะท้อนให้เห็นเป็นอย่างดีว่า การกระตุ้น
ให้ผู้เรียนหรือผู้ใช้หลักสูตรเกิดทักษะการเรียนรู้
ตามที่คาดหวังไว้โดยเฉพาะในเรื่องของการรู้เท่าทัน
สื่อ นั้นสามารถเกิดขึ้นได้เมื่อใช้หลักสูตรเพื่อพัฒนา
ทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อ ของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ตัวอย่างเช่น ประเด็น
ชวนคุยในกลุ่มย่อยกับสื่อการสอนในหลักสูตร เช่น
"ทำไมเราถึงจำได้" "เขาทำอะไรบ้างเพื่อให้เราจดจำ
ตราสินค้า/สินค้าโดยที่ไม่รู้ตัว" กันนับว่าเป็นการมีส่วนร่วม
เพื่อกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ที่สำคัญของผู้เรียน
ส่งผลให้ผู้เรียนมีความรู้มากขึ้นถึงนัยแฝงจากสารที่
นำเสนอผ่านสื่อหรือช่องทางการสื่อสารที่แตกต่างกัน
อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการใช้หลักสูตรในครั้งนี้จะมี
ลักษณะของ curriculum-driven approach
(Scheibe & Rogow, 2012) แต่ผู้สอนก็จะไม่
สามารถใช้วิธีการสอนแต่เพียงอย่างเดียวได้ การ
กระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการมี
ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนในระหว่าง
การจัดการเรียนการสอน (Engagement) เป็นสิ่งสำคัญ
โดยเฉพาะเมื่อกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการเรียน
การสอนในหลักสูตรนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
และผลลัพธ์ตามกรอบแนวคิดของการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่ง
รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมกรณี
ตัวอย่าง และสถานการณ์จำลองนี้ เป็นรูปแบบของ
กิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการคิดอย่างมี
วิจารณญาณ (ทิศนา แคมมณี, 2553) ข้อที่น่าสังเกต
เป็นอย่างยิ่ง คือ เมื่อผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียน
แล้วนั้น ผู้สอนจะสามารถกระตุ้นให้เกิดความสนใจ
ในเนื้อหา และสามารถสร้างทักษะการสื่อสารและ
การคิดวิเคราะห์เพื่อการรู้เท่าทันสื่อผ่านกิจกรรม
เนื้อหาการเรียนรู้ และสื่อการสอนต่าง ๆ ได้
(Hobbs, 2004; Mamikonyan, 2022)

ข้อสังเกตอย่างสำคัญที่นำมาสู่องค์ความรู้ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้การสอนนี้คือ หลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร เดิมวางแผนไว้สำหรับการเรียนการสอนแบบผู้เรียนและผู้สอนได้เห็นหน้าค่าตากัน หากเมื่อเกิดสถานการณ์โควิด-19 ขึ้น ทำให้ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการมาเป็นการเรียนการสอนออนไลน์และกระชับเวลาในแต่ละโมดูลลง อย่างไรก็ตาม การออกแบบเนื้อหา สื่อการสอน และกิจกรรมการเรียนรู้การสอนให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมนั้นผลของการใช้หลักสูตรได้แสดงให้เห็นแล้วว่า หลักสูตรสามารถเอาชนะต่ออุปสรรคดังกล่าวได้ เนื่องจากผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอเพื่อปิดบทเรียนของเนื้อหาในแต่ละโมดูล รวมถึงการพูดคุยแลกเปลี่ยนและทำกิจกรรมร่วมกันในกลุ่มย่อย (Breakout room) และนำเสนอผลการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มใหญ่ของแต่ละกิจกรรม นับนี้จึงมีความหมายถึงการออกแบบ

หลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อและผู้สอนในหลักสูตรนี้จะต้องมีความยืดหยุ่น พร้อมทั้งจะปรับหรือเปลี่ยนเนื้อหา ตลอดจนเลือกสื่อการสอนและกิจกรรมให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบท ตลอดจนความสนใจของผู้เรียนในขณะใช้หลักสูตร ตลอดจนเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งหากเปรียบเทียบกับกระบวนการเรียนการสอนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อในออสเตรเลียและตุรกีที่ประสบปัญหาในการออกแบบการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้การรู้เท่าทันสื่อแบบออนไลน์ เนื่องจากหลักสูตรไม่ได้เน้นการมีส่วนร่วมและไม่ยืดหยุ่นเมื่อจำเป็นต้องปรับมาเรียนออนไลน์ (Corser, Dezuanni & Notley, 2022; Erdem & Erişti, 2022)

คณะผู้วิจัยสรุปองค์ความรู้หรือนวัตกรรมที่พบโดยเฉพาะในประเด็นของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อการเรียนรู้การรู้เท่าทันสื่อในแต่ละโมดูลดังภาพแบบจำลองต่อไปนี้

ภาพที่ 3 แบบจำลององค์ความรู้ที่พบจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ขยายผลการใช้หลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของประชาชนเกี่ยวกับกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์ เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างรู้เท่าทัน ทั้งหลักสูตรของภาคประชาชน ภาคมัธยมศึกษา สู่กลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ

2. จัดกิจกรรมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในการเตรียมครูหรือวิทยากรเพื่อสอนเรื่องการเรียนรู้เท่าทันสื่อ เนื่องจากผลการศึกษาได้แสดงให้เห็นแล้ว ครูหรือวิทยากรเพื่อการรู้เท่าทันสื่อมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการกระตุ้นความเข้าใจและทักษะในการรู้เท่าทันสื่อให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนให้เห็นแล้ว ครูหรือวิทยากรเพื่อการรู้เท่าทันสื่อมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการกระตุ้นความเข้าใจและทักษะในการรู้เท่าทันสื่อให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการทำวิจัยครั้งต่อไป เมื่อขยายผลการใช้หลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของประชาชนเกี่ยวกับกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์ เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างรู้เท่าทัน สู่กลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ แล้ว

อาจมีการศึกษาเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อระหว่างกลุ่ม เช่น กลุ่มนักเรียนนักศึกษาในระดับต่าง ๆ กลุ่มที่มีความแตกต่างทางด้านอายุ หรือความแตกต่างทางด้านอาชีพ ตลอดจนศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มควบคุมด้วย

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะทำงานโครงการเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของประชาชนเกี่ยวกับกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างรู้เท่าทัน สำนักรับเรื่องร้องเรียนและคุ้มครองผู้บริโภคในกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์ ส่วนส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้บริโภค สำนักงาน กสทช. มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ให้ทุนสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมกับนักศึกษา รวมถึงการให้ข้อคิดเห็น และคำแนะนำที่เป็นประโยชน์และมีคุณค่าในการดำเนินงานโครงการครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- ทิตนา แคมมณี. (2553). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิษฐา ทรุ่นเกษม และคณะ. (2564). *การศึกษาค้นคว้าหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของประชาชนเกี่ยวกับกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์ เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างรู้เท่าทัน : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*. กรุงเทพฯ: โครงการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของประชาชนเกี่ยวกับกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์ เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างรู้เท่าทันประจำปีงบประมาณ 2564 สำนักงาน กสทช.
- ปรีศนา เขียวสุทธิ. (2561). *การศึกษาค้นคว้าหลักสูตรการรู้เท่าทันสื่อในด้านทักษะการสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรชัย คุรุจิต. (2562). *แนวทางการขับเคลื่อนความรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กและเยาวชนในต่างประเทศ และแนวทางสำหรับประเทศไทย*. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 14(1), 236-252.

- Corser, K., Dezuanni, M. & Notley, T. (2022). *How news media literacy is taught in Australian classrooms*. Aust. Educ. Res. 49, 761–777. Retrieved April 11, 2023, from <https://doi.org/10.1007/s13384-021-00457-5>.
- Endich, R.S. (2004). *Media literacy: activities for understanding the scripted world*. Ohio: Linworth.
- Erdem, C., & Erişti, B. (2022). Implementation and evaluation of a media literacy skills curriculum: an action research study. *International Journal of Modern Education Studies*, 6(1), 20-50.
- Geraee, N., Kaveh, MH., Shojaeizadeh, D. & Tabatabaee, HR. (2015). *Impact of media literacy education on knowledge and behavioral intention of adolescents in dealing with media messages according to stages of change*. J Adv Med Educ Prof., 3(1):9-14. PMID: 25587549; PMCID: PMC4291508.
- Grizzle, A. et al. (2021). *Media and information literate citizens: think critically, click wisely!* UNESCO.
- Hobbs, R. (2004). A review of school-based initiatives in media literacy education. *American Behavioral Scientist*, 48(1), 42–59.
- Mamikonyan, T. (2022). *Teacher Education: Critical Media Literacy for STEM Teacher Candidates*. Retrieved January 15, 2023, from <https://ic4ml.org/journal-article/teacher-education-critical-media-literacy-for-stem-teacher-candidates/>.
- Muratova, N., Grizzle, A. & Mirzakhmedova, D. (2019). *Media and information literacy in journalism: A handbook for journalists and journalism educators*. UNESCO.
- Scheibe, C. & Rogow, F. (2012). *The teacher's guide to media literacy: critical thinking in a multimedia world*. CA: Corwin.
- Silverblatt et al. (2014). *Media literacy: keys to interpreting media messages*. Fourth edition. CA: Praeger.